

VIZDÁK KAMILLA

Révész István táborigazgató, mint Dunakeszi plébánosa

II. rész

Lelkipásztorként már megismerhettük Révész István működését és tevékenységét, a következőkben, mint politikus láthatjuk őt, hiszen a hitélet fejlesztése mellett részt kellett vállalnia az országos politikában is.

V. Plébánosként politikus

V.1. A néppárti gyűlés

1896 volt az az év, amikor megromlott az egyház és a kormány viszonya, és ez volt az az esztendő, amikor Révész politikusként is feltűnt. A *Váci Közlöny Helyi és Vidéki Érdekű Hetilap* ekkor alakul át *Politikai és Társadalmi Hetilappá*, melynek a plébános több éven keresztül munkatársa volt.¹

A Váci Közlöny címlapja

1896. július 5-én vasárnap délután négykor Vácon, a Konstantin téren a Katolikus Néppárt gyűlést tartott, melyen Révész is felszólalt. Témájának címe: „Kell-e új rend?” A nagygyűlés célja az volt, hogy felhívják a figyelmet a vallási és lelkiismereti szabadságra.²

A néppártiak lelkesedését tekintve nem kellett aggódni a párt jövője felől. A polgárok diadalkaput emeltek a bevonuló lovas bandériumoknak és a szépen díszített kocsisornak, melynek elején Révész István haladt egy olyan négyes fogaton, melyet bármely gazdag mágnás megirigyelhetett volna. A háromszáz virágcsokorból, melyet a helyi polgárok kötöttek, Révésznek is jutott egy csokor, melyet egy Tobak Erzszi nevű kislány adott át a plébánosnak. Olyan pompában vonultak fel a néppártiak, hogy a kormányon lévő liberális Szabadelvű Párt egy kicsit veszélyben érezte magát. Révhíreket terjesztettek a néppártiak között, de látva a lelkesedést alábbhagyott rosszindulatuk. A gyűlésen megjelent Apponyi Géza, a Néppárt elnöke is, akit Virter Lajos nagyprépost fogadott.³

A rendezvényen felszólaló Révész beszédének hatásáról a szűnni nem akaró taps és éljenzés árulkodott. Szónoklatát egy 1849-es történettel kezdte, mely arról szólt, hogy Paskievics, az orosz cári sereg főparancsnoka fel akarta gyújtani Vácot, de ezt megakadályozandó, gróf Zichy Hippolit alsóvárosi plébános magát ajánlotta fel, csak azért, hogy a váciakat, a

híveit megmentse. A bevezető után rátért a polgári házasság, a polgári anyakönyvezés, a néptanítók béremelésének problémájára. Világosan látszott, mennyire ellenzi a liberális kormány rendelkezéseit. Nyíltan kimondja, hogy rossz döntés volt levenni a papság válláról az anyakönyvezést, hiszen addig ingyenes volt, és lelkiismeretesen végezték, ma pedig súlyos összegeket emészt fel, és nem is biztos, hogy hatékony, pláne ahol több községre jut egy anyakönyvvezető. Továbbá hiába van lehetősége az embereknek elmenni anyakönyvvezetőnek, még sincs rá jelentkező. A polgári házasság szintén nagyon rossz „találmány”, mert ezzel felbontható a frigy, ezáltal tönkremennek életek, de főként az asszonyok és gyermekek sínylik meg ezt. A házassági törvény mély erkölcsi válságba taszította az ország lakóit, hiszen azok a törvény miatt könnyelműek lettek egy olyan intézményt tekintve, melynek egy egész életre kellene szólnia. Felhívja a figyelmet arra, hogy Németországban már a visszavonását követelik ennek a törvénynek, de a magyar kormány ezt figyelmen kívül hagyva, épp most vezeti be, és nem tanul más országok hibáiból. Révész szerint az új törvények csak a vallástalan, felekezethez nem tartozó emberek javait szolgálják, kútba vetve ezzel a keresztény erkölcsöt. Attól félt, hogy amit az évszázadok alatt külső ellenségnek, tatárnak, töröknek nem sikerült elpusztítani, azt most a belső „erkölcsi nyomor” megteszi. Beszéde végén biztatott, hogy nem szabad csüggedni, hiszen az igazság győzni fog, hisz azt nem lehet megölni.⁴

A váci Konstantin tér

A liberális újságokban merőben eltérő gondolatok olvashatóak a Néppárt gyűléséről. Szerintük szánalmas volt az egész, mert kérvényezték, hogy gyűlést tartsanak, pedig ezt elég bejelenteni. Sőt, nem is váciak voltak jelen, hanem a környező települések lakói álltak a tömegben. Szerintük a Néppárt gyűlése óriási kudarccal végződött, mire egy néppárti, gúnynal a következőket üzentte: „az Isten soha a liberálisoknak ilyen kudarcot ne adjon.”⁵

1 D. Varázséji Gyula: Olvasóinkhoz. *Váci Közlöny*. XVIII (1896) 2.

2 Varga Mihály (szerk.): *Váci Közlöny*. XVIII (1896) 27. szám. 2.

3 Varga Mihály (szerk.): *Váci Közlöny*. XVIII (1896) 28. szám. 1-2.

4 Varga Mihály (szerk.): *Váci Közlöny*. XVIII (1896) 28. szám. 4-6.

5 Uo. 6.

V.2. „A váci választó kerület néppárti jelöltje”⁶

A Váci Közlöny cikkeit olvasva egyértelműen látszik, hogy a szerkesztők a Néppárt hívei. Fel is hívják a figyelmet arra, hogy kire kell szavazni: „Arra a pártra szavazzunk, a mely zászlajára írva hordozza: hogy visszaállítja az ország keresztény jellegét és rendezi a közgazdasági állapotokat. Ez a párt pedig egyedül a néppárt.”⁷

1896. augusztus 8-án Révész Istvánt a dunakeszi plébánián felkereste néhány váci polgár, hogy felkérjék őt néppárti jelöltnek, aki el is fogadta a váci választó kerület jelölését. Az emberek nagyon bíztak abban, hogy a kiváló szónok, szeretett és elismert pap méltó módon fogja képviselni híveit és választóit egyaránt a törvényházban. Az új jelölt válaszában a következőket mondta: „Az én fegyverem a türelemmel párosult szeretet lesz, amely szeretet nem kérdezi, hogy katolikus, protestáns vagy zsidó-e valaki, hanem szeretettel keblére ölel mindenkit, ki hitét és hazáját igazán szereti.”⁸ Programja a tiszta és egyenes beszéden alapult, mellőzve minden kereszténység-gel szembenő cselekvést. Tudta azt, hogy nem származása vagy vagyona miatt választották meg, hanem azért, mert szót ért az emberekkel, és hazáját, népét fogja mindig szolgálni.

Első programbeszédét szeptember 27-én tartotta volna Vácra, a Konstantin téren, de az a kedvezőtlen időjárás miatt elmaradt, ezért az időpontot áttették október 4-ére. A rendőrség nem engedélyezte, hogy zene szóljon, és bevonulni is csak lóháton vagy kocsin lehetett. Sokan persze nem foglalkoztak ezzel, és gyalog mentek.⁹ Mintegy ötezer ember vonult fel a székesegyház előtti téren. Beszédében Révész felidézte a néppárti gyűlésen mondottakat is, de itt már egy sokkal letisztultabb és elkötelezettebb programot adott elő. Programjának három alappillére volt: az egyházpolitika, a kisiparos és földműves osztály helyzete és a politikai szabadság. Szerinte az egyháznak és a kormánynak párhuzamosan kell működni, nem kebelezheti be egyik a másikat. Az egyik hatalom hatásköre mulandó, hiszen csak a földi dolgokra terjed ki, a másik viszont a lelkek üdvösségéről gondoskodik. Egy vallástalan állam nem lehet boldog és politikailag stabil, mert nincs jelen az a hit, amelyre a polgárok támaszkodhatnak. A cél az, hogy visszavonják a liberálisok az egyházpolitikai törvényeket, hisz azok teljesen ellentmondanak a magyar nép ezeréves történelmének. Kimondja, hogy olyan országban akar élni – és tenni is fog érte –, ahol nincs különbség ember és ember között, még ha különböző vallásúak is, mert egy a lényeg, és az a hit. A kisiparosok és földművesek helyzetének jobbá tételét tekinti Révész legfontosabb feladatának, épp ezért nem rejti véka alá származását. Burkoltan, de érthetően fejezi ki, hogy a magyarországi ipart csakis a tőke és nem a szakértelem mozgatja. A földműves osztálynál sem jobb a helyzet, hiszen ők keresetük egyharmadát adóba kötelesek befizetni, míg aki készpénzben kap fizetést, az csak egy-két forintot adózik, aki pedig valamely börzén vagy tőzsdén jut pénzhez, az semmit nem köteles adóban befizetni.

Ebből is látszik, hogy kizsákmányolják a legszegényebb osztályt. Lehetővé kell tenni e két réteg számára a könnyebb

hitelfelvételt is, mert elemi csapás esetén elveszthetik mindenkiket. A vámközösséget egy rosszul szervezett intézménynek titulálja, mert a hazai jó minőségű terményeinkért cserébe csak silány iparcikkeket kaptunk. Harmadik pontjában a politikai szabadság szerepel, melyet a liberálisok teljesen meggyaláztak, eltiporták a nemzet támaszát, a vallást. Ezt kívánja megakadályozni, és a néppel a Néppártot diadalra vinni.¹⁰

V.3. A merénylet

A felemelő programbeszéd után a plébános kocsira szállt, és elindult Dunakeszire, de útközben majdnem tragédia történt. Epstein Benjamin diák revolverrel le akarta löni Révészt, de szerencsére a golyó célt tévesztett. A tanulót elkapták, de bizonyítékok hiányában aznap elengedték, hiába tanúskodtak ellene a szemtanúk. Másnap újra kihallgattak mindenkit, de ugyanaz lett az eredmény. Epstein megúsza a felelősségre vonást. A polgárok hangulata cseppet sem volt békés a merénylet után, hiszen tisztelt képviselőjelöltekre fogott pisztolyt Epstein.¹¹

V.4. Az 1896-os választások és visszavonulás

A Néppárt az október végi, november eleji választásokat megelőzően rendre és békességre intette szavazóit, hogy cáfolják az alaptalan vádakot, mely szerint pártjuk lázongó társaság lenne. A szavazás eredménye összességében a következő lett: Gajáry Géza (Szabadelvű Párt) 1333, Révész István (Néppárt) 1067, Majthényi Péter (független) 327 szavazatot kapott. Az országban több helyen például, Kecskeméten, Ráckevén is pótválasztásokat írtak ki. Ezek között a városok között Vác is szerepelt, ahol a polgárok nyugodtak és csendesek maradtak.¹²

Révész vetélytársa, Gajáry Géza programbeszédében a papságot támadta. Ez a „szónoklat” a papok kisémmizését, vagyonuk, földjeik és állataik elkobzását sürgette, melyeket aztán a szegényeknek adna.¹³ Egy Közlöny-cikk szerzője a következőket írja a liberálisokról és a néppártiakról: „A kormánypárt gazdag, a néppárt szegény, nincs lélekvásárlásra való pénze. Ott van a hatalom és a presszió minden képzelhető eszköze, itt csak az önzetlen lelkesedés.”¹⁴

Révész István és Gajáry Géza

6 Varga Mihály (szerk.): Váci Közlöny. XVIII (1896) 32. szám. 1.

7 Uo. 1.

8 Uo. 1.

9 Varga Mihály (szerk.): Váci Közlöny. XVIII (1896) 39. szám 1.

10 Varga Mihály (szerk.): Váci Közlöny. XVIII (1896) 41. szám 1-4. 11 Uo. 5.

12 Varga Mihály (szerk.): Váci Közlöny. XVIII (1896) 44. szám. 4-5.

13 Varga Mihály (szerk.): Váci Közlöny. XVIII (1896) 44. szám. 5.

14 Varga Mihály (szerk.): Váci Közlöny. XVIII (1896) 46. szám. 1-3.

A képviselőjelölt plébános az első forduló után megköszönte szavazóinak, hogy rá voksoltak, és biztatta őket, hogy az igazság előbb utóbb győzni fog. Tudta, hogy ellene van a pénzsovár réteg, ellene van a lélekvásárlók rétege. Tudta, hogy vannak olyan emberek, akiknek kötelességük lett volna a Néppártra szavazni, mégsem tették, és ez nagyon fájt neki. A Szabadelvű Párt első körös győzelme sokakat elszomorított, de mégsem adták föl. A második fordulóban is elmentek szavazni, ami ugyanazt az eredményt hozta. Vác képviselője így a kormánypárti Gajary Géza lett 1548 szavazattal.¹⁵

Eddig nem tettem említést Révész betegségről, tüdő- és gyomorhurutjáról,¹⁶ ami miatt többször ment különféle fürdőbe kúrákra. Mindezt azért most említem, mert a politikai harc sem használt egészségének, hiszen gondolatait más töltötte ki. A választások után visszavonult falujába, hogy folytassa lelkipásztori működését, a hívek lelkének ápolását, gondozását,¹⁷ azonban nem fordított véglegesen hátat a politikának, cikkeket továbbra is írt, melyből sok meg is jelent a Váci Közlöny hasábjain, és a Néppártot továbbra is erősítette. 1897-ben például arról ír, hogy mi a keresnivalója egy papnak a politikában. Kifejti, hogy a pap az az ember (a jegyzőn kívül), aki szoros kapcsolatban áll a néppel, és aki független ember, tehát meggyőződésének megfelelően dönthet, és csatlakozhat valamely párthoz. Álláspontja e téren a következő: „A politikában támadták meg legszentebb érdekeinket, a politikában kell a támadást visszavernünk.”¹⁸ A Néppárt különböző országjáró körútjain szívesen vett részt, így például 1902-ben a Zala megyei Alsó-Bagodon is feltűnt. Az ott elmondott beszédével, szónoki tehetségével teljesen elbűvölte az ottani embereket is. A különböző vidéki napi- és hetilapok (Alkotmány, Szombathelyi Újság) magasztaló cikkeket írtak róla, melyekben kifejtik a szerzők, hogy biztosak abban, hogy Révész egyszer országgyűlési mandátumot kap, és dicsőséget hoz választókerületére.¹⁹

A *jellem* című versében olyan emberekről ír, mint politikai ellenfelei, kik, mint a nádszál, arra hajlanak, amerre a szél fúj, s nem félik az Istent:

„Mennyi cifra jellem,
Kering, bolyong itten,
Akik elfelejtik,
Hogy ver az Isten.”²⁰

Képviselő nem lehetett Révész, de megyebizottsági tag igen, sőt nem is akárhol, hanem abban a faluban, melyben káplánként tevékenykedett, és ahová annyira visszavágyott, Fótton. A választás 1898. december 15-én folyt le, és a dunakeszi

plébános fényes győzelmével ért véget.²¹ Ezt a tagságot elnyerte 1904-ben is, mikor a dunakesziek (keresztények, izraeliták vegyesen) ismét leadták szavazatukat plébánosukra, így az megint fóti megyebizottsági tag lett.²²

V.5. A második váci néppárti gyűlés és az elválás a párttól

1899 novemberében került megrendezésre a második váci néppárti gyűlés, melynek keretében több jeles ember is beszédet mondott, mint például a párt elnöke Zichy Nándor gróf és Révész István. A Konstantin téren ismét több ezer ember hallgatta végig a beszédeket. Révész beszéde most is, mint mindig igazán felemelő volt, felidézve korábbi beszédeit, programját. A plébános, hogy a népet a kitarásra buzdítsa, hivatkozik Kovács József pécsi püspök szavaira: „Amíg meg nem győznek engem arról, hogy az Ur Isten Szent Istvánt és Szent László királyt, de mindenképp fölött országunk dicső Nagyasszonyát a menyországból száműzte, addig én magyar hazámat nem félttem.”²³

1901-ben írja a Váci Közlöny hasábjain, hogy átadja a „néppárt szeplőtlen zászlaját” egy másik férfi kezébe. Őszintén megvallja, sokáig töprengett, hogy valóban ezt az utat választja, de nem akar helyet adni további gáncsoskodásoknak, amiket épp hivatása miatt kap, azonban nem fordul el pártjától. Mindezt így fogalmazza meg: „Leteszem a zászlót, de a néppárti elvekhez hűtlen nem leszek soha, hiszen érzem, hogy előbb hitemet és a magyar nép szeretetét kellene megtagadnom. [...] Fáj megválni Önöktől! Érzem, hogy e válással egy nemes, egy szent ideál hal meg szívemben, hisz' édes vágyam volt a törvényhozás termében küzdeni a szegény magyar népnek és az én drága szülőföldemnek anyagi és erkölcsi érdekeiért.”²⁴

Révész István

A fenti tanulmány, a Pázmány Péter Katolikus Egyetemen készült szakdolgozat része

15 Varga Mihály (szerk.): *Váci Közlöny*. XVIII (1896) 46. szám. 6.

16 VPKL. Privata. Révész Stephani. 1890. május 22.

17 Tragor Ignác: *Váci bölcsők, váci koporsók. A Váci Múzeum-Egyesület ünnepi közgyűlésein elhangzott emlékbeszédek*. Váci Múzeum-Egyesület. Vác, 1938., 147.

18 Varga Mihály (szerk.): *Váci Közlöny*. XIX (1897) 11. szám. 1.

19 Kokovay János (szerk.): *Váci Közlöny*. XXIII (1901) 35. szám. 2.

20 Révész István: *Tavaszi az őszben*. Versek. Kecskemét. 18.

21 Varga Mihály (szerk.): *Váci Közlöny*. XX (1898) 52. szám. 5.

22 Koncz József (szerk.): *Váci Közlöny*. XXVI (1904) 46. szám. 4.

23 Pálincás Antal (szerk.): *Váci Közlöny*. XXI (1899) 45. szám. 3-4.

24 Kokovay János (szerk.): *Váci Közlöny*. XXIII (1901) 38. szám. Rendkívüli kiadás

